

у конкурсах і заходах із популяризації читання, в інтелектуальних іграх навіть у тих випадках, коли ускладнені можливості фізичної присутності.

Список використаних джерел

1. Бібліотека Комунального закладу «Панютинський ліцей» [Електронний ресурс] / О. Сидоренко; Бібліотека Комунального закладу «Панютинський ліцей»// Facebook. – Електронні дані. – Анютине, 2019. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/492929178227175/?ref=bookmarks>, публічний, дата звернення: 08.11.2019). – Назва з екрана. – Сторінка створена 5 жовт. 2019 р.
2. Мультимедійні ігри / О.М. Сидоренко // Діалог [сайт]. – Режим доступу: <https://biblpzos1.jimdo.com/%D0%BC%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B8/>.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. — Kyiv : Litera LTD, 2018. — 160 s.
4. Нова школа. Простір освітніх можливостей: проект для обговорення / Міністерство освіти і науки України; Л. Гриневич [та ін.] – Київ, 2018. – 40 с.

Бібліотека школи як простір для формування медіакультури та медіаграмотності учасників освітнього процесу

*Кударенко Т. Л., завідувачка бібліотеки
Харківської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 71
Харківської міської громади*

У сучасному суспільстві важливе значення має здатність людини своєчасно, швидко та якісно опрацьовувати великі обсяги інформації, уміння використовувати технології пошуку, добору, класифікації інформації, оцінювати її достовірність, приймати рішення на основі аналізу отриманих даних, створювати нові інформаційні продукти.

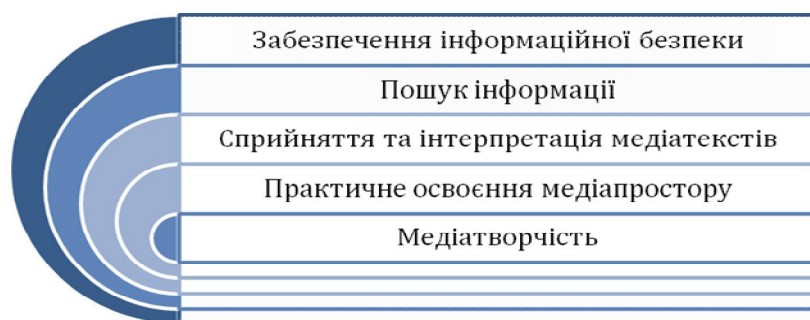
Шкільні бібліотеки, включаючись у цей процес, використовують у своїй роботі із сучасними читачами різноманітні медіаресурси, за допомогою яких поступово розвивається нова інформаційна освіта – медіаосвіта, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії як із традиційними (друковані видання, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа в умовах безперервного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

За визначенням Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, медіакультура – це сукупність інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва та передавання інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому [1].

На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з масмедіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі. І саме бібліотека має можливість сприяти цьому за допомогою медіаосвіти – частини освітнього процесу, спрямованої на формування в суспільстві медіакультури.

В умовах швидких трансформаційних змін, згідно з Концепцією НУШ, першочерговим завданням для шкільної бібліотеки є перетворення її з центру бібліотечних ресурсів і доступу до інформації в центр дослідження, відкриття, творчості та інноваційної педагогіки. Цього можливо досягнути тільки за умови медіаінформаційної грамотності й медіакультури всіх учасників освітнього процесу. Бібліотекар має бути здатним легко орієнтуватися в інформаційному просторі, ефективно взаємодіяти із сучасною системою медіа та сприяти формуванню цієї здатності в педагогічних працівників, учнів закладу та їхніх батьків.

Бібліотека нашого закладу працює над підвищенням медіа та інформаційної грамотності учасників освітнього процесу у таких сферах:

За даними світової статистики, у середньому люди перебувають онлайн близько 6 годин. І якщо раніше ми проводили для учнів бібліотечні уроки на тему «Як пройти в Інтернет», то тепер ми можемо спостерігати, що дорогу до всесвітньої мережі знає навіть дошкільня. Тому важливо змалку вчити дітей кібербезпеки, етики спілкування в мережі, методів запобігання булінгу в Інтернеті, поважати авторське право

На вебсторінці шкільної бібліотеки ХЗОШ № 71 створено відповідний розділ, розроблено для учнів буклети «Правила безпеки в Інтернеті для дітей», «Про це потрібно знати», для батьків – «Безпечний Інтернет для Вашої дитини».

Щоб проаналізувати ступінь «занурення» наших школярів у світову мережу, для учнів 5-7-х класів ми створили *онлайн-опитування* «Читач шкільної бібліотеки в інформаційному просторі». За результатами опитування: 44% беруть книги для читання в шкільній бібліотеці, 24% – читають онлайн або завантажують з Інтернету. На запитання, де вони найчастіше отримують інформацію, 49% школярів зазначили, що з Інтернету, 25% відповіли, що «від учителів», 14% – від батьків, і лише 7% – із книг. Для читання електронних книг діти найчастіше використовують мобільний телефон – 56%, планшет – 14%, комп'ютер – 12%, 15% відповіли, що вони не читають електронних книг. Використовують Інтернет для навчання, підготовки домашніх завдань 71% респондентів, у той же час 88% усіх опитаних залюбки грають в онлайніві ігри. На запитання «Скільки часу ти витрачаєш на спілкування в чатах кожного дня?» були отримані такі відповіді:

одну годину – 41%; до 15 хвилин – 27%. спілкуються у чатах більше 4 годин 20%, а взагалі не користується подібними сервісами 12%.

Ми провели спільний захід «Учень у меді@просторі» у форматі «Світового кафе», присвячений розгляду актуальних питань інформаційної безпеки. Учасниками-відвідувачами кафе стали учні 8-х класів трьох закладів: ХЗОШ №71, 104, ХСШ № 80. Упродовж заходу школярі закріпили свої знання про те, як захистити свої персональні дані, як поводитись у мережі, чи слід поважати авторське право та що робити в разі проявів кібербулінгу. Свої висновки вони вирішили оформити у вигляді пам'яток для молодших школярів.

Питання протидії кібербулінгу розглядалися на тренінгах, які проводили для користувачів нашої бібліотеки спеціалісти школи розвитку соціальних навичок у підлітків. В ігровій формі підлітки отримали рекомендації: як протидіяти булінгу та реагувати на цькування; що робити в разі виникнення критичних ситуацій, пов'язаних із булінгом; за якими телефонами гарячої лінії звертатися в таких випадках.

Проводились і зустрічі з представниками патрульної поліції та ювенальної превенції. На заняттях «Твої права від А до Я», «Дитинство – територія закону», які проходили у форматі відвертої розмови, мова йшла про права й обов'язки дітей шкільного віку, кримінальні й адміністративні злочини, правопорушення, яких треба уникати неповнолітнім, зокрема пов'язаних із перебуванням у медіапросторі. Сподіваємось, що спілкування з представниками закону було корисним для підлітків, адже знання правових питань може вберегти їх від необдуманих вчинків, які нерідко призводять до злочинів і до покарання за них.

Батьки учнів – рівноправні учасники освітнього процесу, спілкування з ними є важливим чинником успішного навчання та виховання. На бібліотечній вебсторінці вміщуємо поради для батьків із дитячого читання, рекомендаційні ілюстровані списки книг, які можна взяти в шкільній бібліотеці. Для батьків учнів ми провели анонімне опитування «Ваша дитина у медіапросторі», метою якого було визначити шляхи взаємодії з цією категорією учасників освітнього процесу. Було опитано 110 батьків учнів 3-11 класів. Пропонувалися такі запитання: «Чим переважно займається Ваша дитина в Інтернеті?», «Чим Ви переважно займаєтесь в Інтернеті?», «Чи знаєте Ви, якими соціальними мережами користується Ваша дитина?», «Чи розмовляєте Ви зі своєю дитиною про те, що інформація у медіапросторі може бути недостовірною?», «Чи Ви контролюєте час, протягом якого Ваша дитина знаходиться в Інтернеті?», «Чи радиться Ваша дитина з Вами, коли хоче розмістити на якомусь сайті особисту інформацію?», «Чи допомагає Вашій дитині Інтернет у навчанні?»

Відповіді показали, що переважна більшість розуміє важливість інформаційної безпеки: 97% батьків розмовляють зі своєю дитиною про те, що інформація в медіапросторі може бути недостовірною, 92,5% знають, якими соціальними мережами користуються діти, але лише 59% зазначили, що дитина радиться з ними, коли хоче розмістити на якомусь сайті особисту інформацію. Лише 47% батьків упевнено вважають, що Інтернет допомагає їхній дитині в навчанні. На запитання «Чим саме займаються діти в Інтернеті», 31% батьків відповіли, що «готує уроки», 62% – «шукає інформацію», 17% – «користується розвивальними програмами, вчить іноземні мови», 13% – «читає книги», 64% – «грає в ігри», 47% – що «Дивляться в Інтернеті фільми або мультфільми», 57% – спілкуються з друзями.

Прийнято вважати, що основний користувач шкільної бібліотеки – це учень, адже саме його ми навчаємо інформаційної грамоті та всебічно розвиваємо його здібності й компетентності. Насправді ж шкільний бібліотекар у освітньому процесі є не тільки педагогом, він також має виступати в ролі андрагога – спеціаліста з навчання і виховання дорослих, який допомагає їм у підвищенні професійної компетентності [5].

Сучасна шкільна освіта висуває високі вимоги до вчителя, його професійної мобільності, творчого потенціалу та фахового росту. За статистикою, 75% учителів активно підтримують нововведення, але часто губляться в пошуках інформації. Далеко не всі з них вільно володіють інформаційною культурою, деякі, як правило, старші особи, перебувають під впливом інформаційного страху, що іноді призводить до повної або часткової відмови від використання електронних ресурсів.

Не є секретом, що нові технології діти засвоюють швидше, ніж дорослі, які за своїм статусом повинні вчити їх та виховувати. Але ж відомо, що тільки інформований учитель може виховати освіченого учня. Активна інформаційна поведінка вчителя – це сучасна професійна вимога та наслідок змін в інформаційному середовищі. Адже медіаосвіта педагогів є важливою умовою формування медіакомпетентності учнів.

Тому бібліотека як інформаційно-методичний центр закладу освіти, з одного боку, проводить роботу з підвищення інформаційної культури педагогічних працівників і сприяє їх самоосвіті, з іншого – збирає та систематизує інформацію, спрямовану на забезпечення освітнього процесу, й оперативно доводить її до користувачів. В ідеалі шкільна бібліотека повинна стати координуючим центром у педагогічному колективі, здатним вести роботу з безперервної освіти своїх читачів – від дитячого віку до післядипломної освіти.

З метою виявлення шляхів поліпшення інформаційно-методичного обслуговування педагогічних працівників один раз на кілька років ми проводимо моніторинг ефективності та якості діяльності шкільної бібліотеки. У дослідженні беруть участь викладачі, практичний психолог, соціальний педагог, адміністрація школи. Такі методи роботи, як вивчення інформаційних потреб і запитів користувачів, моніторингові дослідження, дають позитивні результати. Саме за результатами моніторингу будується подальша робота бібліотеки, визначаються найбільш ефективні форми й методи роботи, накопичується потрібна користувачам інформація.

Аналіз отриманих даних останнього моніторингу, у якому взяли участь 32 респонденти, показав, що більшість користувачів (52%) за інформацією звертаються саме до шкільної бібліотеки. Це стосується як традиційних джерел інформації, так і комп'ютерних та Інтернет-технологій.

Незважаючи на значне підвищення рівня комп'ютерної грамотності учителів і збільшення кількості власних пристроїв для доступу до всесвітньої мережі, у порівнянні з попередніми роками доля впливу шкільної бібліотеки не зменшується, при цьому інформаційні запити дорослих користувачів ускладнюються.

У бібліотеці створені відповідні умови для індивідуальної та групової роботи учителів – перегляд, добирання засобів навчання, необхідних для застосування на уроках або в позакласній роботі, дистанційного навчання, проектної та творчої діяльності, для підготовки інтегрованих уроків. За

допомогою сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризації бібліотечно-інформаційних процесів здійснюються інформаційна підтримка підготовки до уроків, надання комп'ютерного часу, запис інформації на електронні носії, виконання віртуальних довідок і багато іншого. Створено автоматизовані робочі місця, користувачі мають доступ як до віртуальних ресурсів самої бібліотеки, її електронних баз даних, вебсайта школи, сторінки, так і до зовнішнього електронно-інформаційного простору за допомогою мережі Інтернет. За потребою проводяться індивідуальні консультації з користувачами щодо роботи з комп'ютерною технікою, офісними програмами та Інтернет-інформацією.

Інформування вчителів про новинки літератури, що надійшли до бібліотеки, про надходження нових підручників, програмної літератури, літератури з позакласного читання, періодичних видань із педагогіки здійснюється по мірі надходження. Використовуються різні форми роботи: випуск інформаційних списків у друкованому та електронному вигляді; розсилка інформаційних бюлетенів користувачам електронною поштою або за допомогою локальної мережі закладу; інформування педагогічних працівників через групу у Viber; інформування через вебсторінку бібліотеки тощо.

Ця робота ведеться диференційовано, ураховуються побажання користувачів. Перевага віддається індивідуальним і груповим формам роботи, намагаємось уникати масових форм інформування як малоефективних.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [naps.gov.ua > uploads > files > sod > media-edu](https://naps.gov.ua/uploads/files/sod/media-edu). – Дата перегляду 12.11.2019.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 12.10.2019.
3. Безпека дітей в Інтернеті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.thinglink.com/scene/750746825249521665>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 26.11.2019.
4. Захарова Р.І. Шкільна бібліотека у медіапросторі. / Р.І. Захарова // Розвиток інформаційної компетентності та медіаграмотності керівника Нової української школи в умовах післядипломної педагогічної освіти: Електронний збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (25.04.2019). – КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», 2019. – С.136-137.
5. Кударенко Т.Л. Інформаційне обслуговування педагогічних працівників у шкільній бібліотеці / Т.Л. Кударенко // Шкільний бібліотекар. – 2018. – № 3. – С. 2-5.
6. Top sites ranking for all categories in the world – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.similarweb.com/top-websites> – Назва з екрана. – Дата перегляду 12.10.2019.